

HUMANITNÍ STUDIA KRIZE LIDSTVÍ

Navazující magisterský studijní program

Státní závěrečná zkouška studijního plánu v prezenční i kombinované formě

Státní závěrečná zkouška studijního plánu MAIOR/MINOR – prezenční i kombinovaná forma

Státní závěrečná zkouška se skládá ze dvou částí:

- 1. Obhajoba diplomové práce** – diplomové práce jsou posuzovány dvěma odborníky – vedoucím práce a oponentem. Vedoucího práce určuje garant studijního programu po konzultaci s vedoucím katedry již při zadávání diplomové práce, oponenta při jejím odevzdání.
- 2. Státní závěrečná zkouška** – probíhá komisionálně v českém jazyce. Podmínkou pro její úspěšné absolvování je zodpovězení dvou otázek:

Průběh:

Student(ka) si vylosuje 2 otázky. Před začátkem SZZ předloží seznam prostudované odborné literatury (min. 18 titulů), který se stává jedním z podkladů zkoušky. Tento seznam musí sestávat ze základní, příp. doporučené literatury uvedené níže (min. 12 titulů) a z dalších odborných knih.

Otázkové okruhy

1. Kritické myšlení

Co je to kritika? Jakou má roli ve filozofickém myšlení? Jaké nástroje nabízí? Srovnejte tři novověké kritiky - karteziánská metodická skepse, Kantovo transcendentální pojetí podmínek možnosti poznání, Nietzscheho narušení metafyziky skrz genealogii pojmů. Tři linie současného kritického myšlení - Foucaultovy historické podmínky možnosti vědění. Derridova dekonstrukce totalitární povahy předsudků. Butlerové subverze myšlení v binární opozicích.

Literatura:

Descartes, René, *Vášeň duše*, Praha: Mladá fronta 2002.

Nietzsche, Friedrich, *Soumrak model, čili Jak se filosofuje kladivem*, Olomouc: Votobia1995.

Kant, I., *Prolegomena*.

Foucault, Michel, *Archeologie vědění*. Praha: Hermann a synové 2016.

Derrida, J. *Síla zákona*, Praha: Oikoymenth 2002.

Butler, J., *Rámce války*, Praha: Karolinum 2009.

Karin de Boer, R. Sonderegger, *Conceptions of Critique in Modern and Contemporary Philosophy*, Palgrave 2012.

2. Člověk v posthumanitní situaci

Vztah mezi humanismem a posthumanismem. Antropocentrismus jako problém a verze jeho kritiky. Antropocén – původ a různé interpretace pojmu, různé podoby krize lidství. Přírodní nelidské aktéry – mezidruhové vztahy, zvířata, mikroorganismy rostlinná říše, houby, anorganická příroda. Systémová perspektiva – systémy, krajiny, kontexty, aktérské sítě, sociální sítě, rhizomy. Problém nelidskosti – dehumanizace, fiktivní obrazy nelidského. Genderová rozmanitost a otázka lidské přirozenosti. Posthumanismus a etika – autonomie, závislost, nomádská etika, vztahy k nelidským aktérům. Posthumanismus a politika – práva nelidských aktérů, posthumanistické formy politiky, válka a násilí, válka a technika. Kritický posthumanismus jako multi- a transdisciplinární vědění.

Literatura:

Braidotti, Rosi; Hlavajova Maria (eds.), *Posthuman Glossary*, London/New York: Bloomsbury. 2018.

Pokorný, P., Štorch, D. (eds) *Antropocén*, Academia 2020

Zylinska, J. *Minimal Ethics for the Anthropocene*, Open Humanities Press, 2014.

Capra, F., *Tkáň života. Nová syntéza mysli a hmoty*. Academia 2004.

Belliger, A., Krieger, D., *Interpreting Networks. Hermeneutics, Actor-Network Theory, and the New Media*. Transcritp. 2014.

Kohn, E., *How Forests Think. Toward an Anthropology Beyond the Human*, University of California Press. 2013.

MacCormack, P., *Posthuman Ethics. Embodiment and Cultural Theory*, Ashgate, 2012.

Smith, D., L., *Making Monsters. The Uncanny Power of Dehumanization*, Harvard University Press, 2021.

Fishel, R. S., *The Microbial State. Global Thriving and the Body Politic*, University of Minnesota Press, 2017.

3. Náboženské konflikty

Typologie náboženských konfliktů. Náboženské formy řešení konfliktů. Historické konflikty. Násilí a nenásilí. Soudobé tendence. Islám a konflikty. Souvislost politických konfliktů a náboženství. Sektářské konflikty a násilí.

Literatura:

Juergensmeyer, M. *Teror v mysli boží: Globální vzestup náboženského násilí*, Brno 2007.

Keppel, G. *Boží pomsta: Křesťané, židé a muslimové znovu dobývají svět*, Brno 1996.

Krupp, M. *Sionismus a Stát Izrael*, Praha 1999.

Vojtíšek, Z. *Nová náboženství a násilí*, Praha 2017.

4. Metodologie

Základní metody vědecké práce, empirický výzkum ve společenských vědách, kvantitativní a kvalitativní metody – rozdíly a propojení, výzkumný záměr, kvalitativní metody – rozhovor, dotazník, zúčastněné pozorování; terénní výzkum; analytický přístup - analýza a syntéza, transdisciplinární metody, výzkum uměním.

Literatura:

Novotná, H., Špaček, O., Sťovíčková Jantulová, M. (eds.), *Metody výzkumu ve společenských vědách*, FHS UK, 2019.

Vanderstoep, S. W., Johnston, D. D., *Research Methods for Everyday Life. Blending Qualitative and Quantitative Approaches*, Jossey-Bass, 2009.

Marvasti, A. B., *Qualitative Research in Sociology. An Introduction*. Sage Publications. 2004.

Russel Bernard, H., *Research Methods in Anthropology. Qualitative and Quantitative Approaches*, Altamira Press, 2006.

Robben, A., Sluka, J. A. (eds.) *Ethnographic Fieldwork. An anthropological reader*. Blackwell Publishing, 2007.

Koubová, A., *Myslet z druhého místa: k otázce performativní filosofie*. Praha: AMU, 2019.

Kurzy: Metodologický semináře I – III

5. Filosofické zkoumání médií

Pojem „médiá“ – média jako komunikační technologie, materialita médií, média jako sociální systémy. Techno-optimismus a techno-pesimismus ve vztahu k médiím. Mediální sféra a život v médiích, pojem mediální situace. Média jako extenze, vztah mezi formou a obsahem, vztah mezi nosičem a informací. Dějiny médií – základní epochy a zlomy, čtvrtá revoluce. Technické obrazy a aparáty. Nová média, kyberprostor, simulace, infosféra. Vztah médií a myšlení, vztah médií a společnosti, vztah médií a politiky.

Literatura:

McLuhan, M., *Jak rozumět médiím. Extenze člověka*. Praha: Odeon, 1991.

Krtilová, K., Svatoňová, K., *Medienwissenschaft: Východiska a aktuální pozice německé filozofie a teorie médií*, Praha: Academia, 2016.

Deuze, M., *Media Life. Život v médiích*. Praha: Karolinum, 2016.

Kittler, F., *Gramofon, film, typewriter*, Praha: Karolinum, 2017.

Flusser, V. *Za filosofii fotografie*. Praha: Fra, 2013
Flusser, V. *Do univerza technických obrazů*, Praha: OSVU, 2002.
Flusser, V. *Postdějiny*. Praha: Přestupní stanice, 2018
Baudrillard, J., *Simulacra and Simulation*, Michigan: UMP, 1994.
Manovich, L., *Jazyk nových médií*. Praha: Karolinum, 2018.
Floridi, L., *Čtvrtá revoluce: Jak infospféra mění tvář lidské reality*, Praha: Karolinum, 2019.
Paarika, J., *Geologie médií*. Praha: Karolinum, 2020.
Petříček, M., *Myšlení obrazem. Průvodce současným filosofickým myšlením pro středně pokročilé*, Herrmann a synové, 2009.

6. Marginalizované skupiny a společnosti

Marginalizace jako kategorie moci, stereotypizace, diskriminace. Etnické a neetnické menšiny, příklady, postavení ve společnosti. Podstata nacionalismu.

Literatura:

G.W. Allport: O povaze předsudků. *Prostor*, 2004.
BAUMANN, Z. *Modernita a holocaust*. Praha.
GELLNER, E.A. *Nacionalismus*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2003.
GIDDENS, A. *Sociologie*. 2013.

7. Sociální spravedlnost

Uveďte trojí různou podobu rovnosti v moderních společnostech. Podle jakých principů lze morálně hájit distribuci prospěchu či odměn ve společnosti? Jakých podob může nabýt politika blahobytu (welfare)? Uveďte přednosti politiky welfare a její kritiku. K jakým výsledkům dospívá myšlení o welfare v kategoriích třetí cesty?

Základní literatura:

Giddens, A., (2004). Třetí cesta a její kritici, Praha, s. 88-123.
Hayek, F., A. (1994). Právo, zákonodárství a svoboda, Praha, s. 234-238.
Heywood, A., (2005). Politická teorie, Praha, s. 243-269.
MacIntyre, A. (2004), Ztráta ctnosti, Praha, s. 284-297 (kap. 17).
Marx, K. (1974), Kritika Gothajského programu, Praha.
Nozick, R. (1997). Distribuční spravedlnost, in: J. Kis (ed.), *Současná politická filosofie*, Praha, s. 205-220.
Rawls, J. (1995), *Teorie spravedlnosti*, Praha, s. 48-74 (kap. 11-17).

Doporučená literatura:

Esping-Andersen, G. (1990), *The three worlds of welfare capitalism*. Cambridge 1990.
Maslow, A. (2021). *Motivace a osobnost*, Praha, s. 59-69.
Miller, D. (1995), heslo Spravedlnost, in: *Blackwellova encyklopedie politického myšlení*, Brno, s. 494-497.
Novak, M. (1993). *Sociální spravedlnost*, Praha.

8. Teorie institucí a její aplikace

Základní podoba teorie institucí v původní searlovské podobě a v Mouralově revizi (přiřazení funkce, kolektivní intencionalita, konstitutivní pravidla, objektová a procesuální orientace, jednotka akceptace). Nejasnosti a problémy Searlovy koncepce (iterace, negace, jazyk, role background, volná Y). Jednání a instituce, etika.

Literatura:

Moural, J. (2002). Searle's Theory of Institutional Facts: a Program of Critical Revision, in: G. Grewendorf, G. Meggle (edd.), *Speech Acts, Minds, and Social Reality: Discussions with John R. Searle*, Dordrecht, s. 271-286.
Moural, J. (2008). Language and Institutions in Searle's *The Construction of Social Reality*, in: B. Smith, D. Mark, I. Ehrlich (edd.), *The Mystery of Capital and the Construction of Social Reality*, Chicago, s. 97-112.
Moural, J. (2020). Negativní svoboda ve světle teorie institucí. *Politické vedy* 23, č. 3, s. 28-44.
Searle, J. (1995). *The Construction of Social Reality*, New York, kap. 1-6.

9. Filozofie imaginace

Imaginace jako průsečík estetických a etických linií filozofických úvah. Platónova kritika zdání: výhrady vůči simulakru, ontologická nedostatečnost obrazu. Křesťanské pojetí obrazu u sv. Augustina a v byzantském ikonoklasmu. Obraz jako spolehlivá reprezentace: Descartes a Port-Royalská logika. Kantovo transcendentální schéma. Paměť a představa v Bergsonově vitalismu. Deleuzovo pojetí filmu coby imaginární montáže obrazů.

Literatura:

Platón, *Sofisté*. Praha: Oikoymenh 2009.

Aurelius Augustinus, *O pořádku - O učitelích*. In: Svoboda, Karel: *Estetika svatého Augustina a její zdroje*. Praha: Karolinum 2001.

Descartes, René, *Dioptrika*. Praha: Oikoymenh 2011.

Kant, Immanuel, *Kritika čistého rozumu*. Praha: Oikoymenh 2018.

Bergson, Henri, *Hmota a paměť*, Praha: Oikoymenh 2003.

Deleuze, Gilles, *Obraz-pohyb. Film 1 a Obraz-čas. Film 2*, Praha: NFA 2000 a 2006.

Fišerová, Michaela, *Obraz a moc*, Praha: Karolinum 2015.

10. Otázky vzdělanosti a výchovy

Skutečnost výchovy a filosofie výchovy – vychovatelova dilemata a výchovné antinomie. Výchova, nebo vzdělávání – soudobé výzvy.

Literatura:

Bauman, Z. (1995). *Úvahy o postmoderní době*. Praha.

Brezinka, W. (1996). *Filosofické základy výchovy*. Praha: Zvon.

Liessmann, K. P. (2008). *Teorie nevzdělanosti*. Praha: Academia.

Nussbaum, M. C. (1997). *Cultivating humanity*. Massachusetts: Cambridge, England: London.

Pelcová, N. (2007). *Filosofická a pedagogická antropologie*. Praha: Karolinum.

11. Současná aplikovaná etika
